

Oude Kerk, 9 april 2023

Eerste Paasdag
ds. Johan Meijer

gelezen: Exodus 14: 9-14; Johannes 20: 1-18

titel: Presente!

Paaspreek

*gemeente van onze Opgestane Heer Jezus Christus
lieve mensen van God*

I

Uit de kronkeltakken die op Witte Donderdag en Goede Vrijdag de liturgische schikking vormden is een cirkel gevlochten, als was het een nest. Bloemen zijn er in gestoken, witte voorjaarsbloemen en bollen. Ze symboliseren een doorgaande cirkel.

Deze woorden zijn er bij gegeven:

*Nieuw leven,
De dood overwonnen
Kleuren, geuren
Kringloop
Zonder begin en einde.*

De cirkel van het leven, *the circle of life*. Het is een verwijzing naar de tuin, de hof van Arimathea, waar Maria van Magdala is om haar verloren Vriend, haar Lichtend Voorbeeld te bewenen, en waar een Tuinman aan het werk lijkt te zijn, op de vroege morgen. Als Rembrandt de tuinman schildert, schildert hij een potige aardse man met een zwierige grote tuinmanshoed, een zonnehoed. Maar deze Tuinman blijkt de Opgestane Heer te zijn, Jezus die de grauwsliuier die om de werkelijkheid heen hangt wegneemt, die het heldere gezicht terug geeft in Maria's door tranen troebele ogen, die de mist doet optrekken. En die de zon doet doorbreken, de zon zal je niet steken overdag, de tuinman met de zonnehoed blijkt de Zon zelf te zijn, de Zoon, de Opgestane Heer, die Maria als het ware tevoorschijn schept, die haar naam noemt en zij is er. Die net als de Vader Licht roept en het is er. En het is er meteen, onmiddellijk, het is er, het is present. Aanwezig.

II

Ieder van ons heeft wel eens op een presentielijst gestaan, een lijst waarop geïnventariseerd wordt wie er aanwezig, present zijn, of dat nu bij een busreis naar Wenen is, of naar de Keukenhof, of bij een rijexamen, of mij een onderzoek in een ziekenhuis. Notulen van vergaderingen melden wie er aan- en afwezig zijn, al of niet met kennisgeving. Vergaderingen kennen als agendapunt een zogeheten *appèl nominal*, de inventarisatie van wie er wel en niet gekomen zijn. *Appèl nominal*, letterlijk betekent dat 'het afroepen van namen'. Bij een inhuldiging van een koning of koningin in Nederland worden de namen van de volksvertegenwoordigers afgeroepen en voor zover zij niet uit protest afwezig zijn, tonen ze hun presentie en zweren of beloven zij dan trouw aan het nieuwe staatshoofd. Tien jaar geleden alweer dat we dat konden zien bij de inhuldiging van Koning Willem Alexander.

III

De schikking, die doet denken aan een nest, die doet denken aan een cirkel van leven, doet mij ook denken aan een wolk. Concreet aan een wolk van getuigen. Dat beeld is mij zeer dierbaar, sinds Niek Schuman het een kleine dertig jaar geleden introduceerde in mijn leven.

Hij had in die tijd een nieuwe getuigenkalender ontwikkeld, voortbordurend op de eeuwenoude heiligenkalenders, die in Protestantse kringen in onbruik geraakt waren, 'het kind is met het badwater weggegooid', zei Schuman daarover. Namen van hedendaagse mensen die door hun moed en doorzettingsvermogen tot voorbeeld van geloof zijn geworden, staan op de nieuwe getuigenkalender. Naast Bijbelse namen en martelaren van de vroege kerk noemt hij bijvoorbeeld ook: Anne Frank, Steve Biko, Salvador Allende.

IV

Het idee voor deze kalender is langs twee wegen ontstaan. De eerste was: de zin ontdekken van gedenkdagen rondom mensen die voor je leven (niet alleen je geloofsleven) veel betekend te hebben. Dat begint meestal– bij je grootouders, ouders, broers en zusters en wijdere familie- en vriendenkring.

De tweede weg, die bij hetzelfde uitkwam, had een heel andere oorsprong. In de socialistische traditie van Latijns Amerikanen komt het vaak voor, dat bij de begrafenis of crematie van een kameraad diens naam bij wijze van *appèl nominal* wordt uitgeroepen, waarna de aanwezigen luid roepen 'Presente!' Zij nemen daarmee de idealen en taken van de overledene over. Een vergelijkbare functie als de heiligenkalenders. De heilige die herdacht wordt op diens naamdag spreekt ook tot verbeelding, mag ons tot voorbeeld zijn. Als wordt je geroepen iets van de idealen en het geloofsvertrouwen voort te zetten. Die als het ware te ontlene aan degene die je op die en die dag gedenkt.

V

De beschrijving van het 'presente' raakt mij diep en wel hierom: je kunt met zoveel ingewikkelde woorden proberen uit te leggen wat opstanding is en wat je daar bij kunt geloven, of niet meer kunt geloven, maar in dit 'presente' wordt wat mij betreft een kern geraakt. Een kern die vooral wordt geraakt als je het ervaart.

Een voorbeeld: een korte Paasviering, een paar jaar geleden, in een instelling voor mensen die meer en meer in de nevelen van hun bewustzijn zijn gekomen. Voor verschillende bewoners was spreken niet meer vanzelfsprekend. Toen we samen het Paasevangelie uit Johannes hadden gelezen, hetzelfde prachtige verhaal over de ontmoeting van Maria met de Opgestane Heer, zei ik dat Maria als het ware tot leven gewekt wordt wanneer haar naam is genoemd. Zegt de Heer: Maria, dan breken de nevelen van haar bedroefde geest en roept zij uit 'Rabboeni'. Bij het noemen van je naam weet je je gekend. En ik vroeg aan iedereen: wat is uw voornaam? En één voor één klonken de namen, uit de eigen monden. Presente! Dacht ik. Aanwezig. Voor even in het hier en nu geplaatst, door het noemen van je naam. Daar kan geen ingewikkelde theologie over de opstanding tegenop. Daar gebeurt zoiets als opstanding, even raakbaar, even heel echt.

VI

En zo kan het ook gaan als je denkt aan je verloren dierbare, die jou voorgegaan is in de wolk van getuigen. Jazeker, het is een wolk, een wolk die je het zicht nevelig kan maken, die je het zicht ontnomen heeft. De tranen om het gemis maken de ogen wazig, het gemis kan bezit van je nemen. Maar soms, even, met een blik op zijn foto, met een gedachte aan haar lach, met een herinnering aan wat je samen deelde, bij het fluisteren van haar naam, kan er even zoiets zijn als een 'Presente'. Even aanwezig. Soms op wonderbaarlijke wijze even raakbaar als was het echt, als zat hij daar echt naast je. En nee, je krijgt ze er niet mee terug, in de zin

van een lijfelijke aanwezigheid, zoals het was. Maar toch, de gedachtenis roept hen als het ware te voorschijn. Daarom ook noemen wij in onze kerken de namen van hen die ons zijn voorgegaan, op een zondag na overlijden en aan het einde van een kerkelijk jaar. Als een *appèl nominal*, een presentielijst. De mensen van voorbij, zij worden niet vergeten.

VII

Ook mensen uit het heden, mensen die ons als een wolk omringen, ook zij kunnen present zijn in onze gedachten. Zij kunnen tevoorschijn geroepen worden als je hun naam noemt. Zij kunnen aanwezig komen als zij geraakt worden. Hoe belangrijk is het om gekend te worden bij je naam, om je gekend te weten als je naam genoemd wordt?! In de vliegende vaart van het leven kan het gebeuren dat medemensen aan je aandacht ontsnappen, dat het er niet van komt om te vragen hoe het gaat, dat het er bij blijft om dat kaartje te sturen of even te bellen. Hoe fijn vind je het zelf als je je gekend weet door de belangstelling van iemand. Hoe ontroerend wordt het gevonden als er bliken van meeleven komen in een periode van ziekte, zelfs van mensen van wie zij het niet verwacht hadden. Aandacht vanuit de kerk, de bloemen van de gemeente, de oude Paaskaars wordt ook erg gewaardeerd. Je kunt een ziekte er niet mee wegnemen, ook al zou je willen dat je het kon, maar er gebeurt wel iets van opstanding als je je gekend en gedragen weet.

IIX

En dat is wat gebeurt op die morgen dat voor Maria alles donker was en wazig. De Heer die haar tot in haar diepste wezen gekend en geraakt had, is haar afgenomen. Hij is de dood ingegaan, misschien kun je beter zeggen: de dood ingejaagd. Degene die haar weer tot mens en menswaardigheid had herschapen, Hij is niet meer. Alsof het dierbaarste van je is afgescheurd en dat ook nog eens door de brute haat van mensen, die het licht dat Jezus verspreidde in donkere mensenlevens, wilde verduisteren. Het was donker geworden op aarde, aardedonker. Aardedonker de gedachten van deze rouwende nabestaande Maria.

En nu dan ook nog het bericht dat het lichaam van haar Heer verdwenen is. Grafroof, ook dat nog. En ze gaat zoeken, in wanhoop en ontredde. Maar hoe zou je vinden, als alles je wazig voor ogen is geworden... Daar is een tuinman, hij moet uitleg geven. Waar is mijn geliefde gebleven? Waar is hij? Zeg het mij...

En dan dat ene woord dat alles anders maakt. Dat ene woord dat als een scheppingswoord uit den beginne klinkt. Maria! Haar naam wordt genoemd, haar naam waarmee zij zich gekend wist, Gesproken door de stem die haar vertrouwd en zoet in het oor klonk.

IX

Zoals het Scheppingsverhaal vertelt dat er onmiddellijk licht was bij de opdracht 'Er zij licht', zo onmiddellijk breken hier de nevelen van Maria's geest. Rabboeni is haar onmiddellijke antwoord. Mijn Heer, mijn Meester.

Met Pasen verkondigen wij elkaar: De Heer is opgestaan. De Heer is waarlijk opgestaan! Het is déze Opgestane Heer die mensen doet opstaan. Hij noemt hun naam en zij worden herschapen.

Hij zegt: Maria. Presente!

En waar Hij Maria zegt, daar mag je je eigen naam invullen. Als bij een *appèl nominal* wordt je naam genoemd.

Pasen is niet minder dan de geweldige mogelijkheid om met de Heer op te staan. Om de moed bij elkaar te rapen aan een nieuw leven te beginnen. Het is de prachtige kans om op het noemen van je naam: Presente! te zeggen en er bij te zijn, aanwezig en aandachtig.

Bovenaan de presentielijst staat de naam van de Opgestane Heer: Jezus Christus. Hij is aanwezig. Hij blijft aanwezig. Nooit zal Hij afwezig zijn. Want dat is Pasen voorgoed: Jezus Christus! Presente!

Amen